

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Cultureel erfgoed van vitaal belang

Informatiebrochure voor veiligheidsregio's

Cultureel erfgoed van vitaal belang

Informatiebrochure voor veiligheidsregio's

Colofon

Titel:	Cultureel erfgoed van vitaal belang Informatiebrochure voor veiligheidsregio's
Auteurs:	Renate van Leijen (RCE) en Renate Meijer (Afdeling Tekst & Uitleg)
Omslagfoto:	De Waag: een uniek en beeldbepalend rjksmonument in Hoorn.
Beeldmateriaal:	Alle foto's in deze publicatie zijn van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, tenzij anders vermeld.
Vormgeving:	Xerox/Osage
Productie:	Xerox/Osage

© Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort 2026

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wil dat iedereen kennis kan nemen van de inhoud van haar producten. Kunt u de publicatie toch niet goed lezen? Neem dan contact op met onze infodesk via info@cultureelerfgoed.nl of via 0334217456

Inhoud

Inleiding 6
Regionale risico-inventarisatie en -analyse 6

Wat is cultureel erfgoed 7
Monumenten 8
Collecties en archieven 10
Archeologie 11
Groen erfgoed 12
Erfgoed in de openbare ruimte 14

Waarom cultureel erfgoed beschermen 16
Monumenten 16
Collecties en archieven 17
Archeologie 18
Groen erfgoed 18

Risico's en dreigingen 19
Thema 2. Natuur en klimaat 20
Thema 4. Vitale voorzieningen 21
Thema 5. Fysieke leefomgeving en milieu 21
Thema 6. Maatschappij 22

Eigendom en verantwoordelijkheden 25
Monumenten 25
Collecties en archieven 25
Archeologie 26
Groen erfgoed 26
Verantwoordelijkheid in de warme fase 27

De rol van de RCE 28
Informatie delen 28
Incidententeam rijksmonumenten 28
Point of contact voor de veiligheidsregio's 28
Erfgoedatlas 29

Meer informatie 30

Inleiding

Overal in Nederland is cultureel erfgoed: op het platteland, in historische binnensteden, in musea, archiefinstellingen en bibliotheken, in de bodem en onder water. Cultureel erfgoed omvat alle materiële en immateriële culturele uitingen uit het verleden, die wij als samenleving van waarde vinden om te bewaren en door te geven aan toekomstige generaties. Niet voor niets is 'veiligheid van cultureel erfgoed' één van de vitale belangen voor de veiligheidsregio's. Bij de uitvoering van de regionale risico-inventarisatie en -analyse wordt bij voorkeur dus ook cultureel erfgoed meegenomen.

Regionale risico-inventarisatie en -analyse

Op grond van de Wet veiligheidsregio's brengen alle veiligheidsregio de risico's in hun regio in beeld, met daarbij de impact van die risico's op de vitale belangen. Hoe de risico's in kaart moeten worden gebracht, is vastgelegd in de *Handleiding regionale risico-inventarisatie en -analyse* van het Nederlands Instituut voor Publieke Veiligheid (NIPV).[1] De informatie die hierbij wordt verzameld levert een regionaal risicobeeld op en kan worden gebruikt voor de invulling van beleid op verschillende niveaus. Het is juist daarom belangrijk dat ook cultureel erfgoed in het risicobeeld komt te staan. Wanneer dat wordt nagelaten, is de kans groot dat het erfgoed niet in het regionale beleidsplan terugkomt, en ook niet in het crisisplan en het oefenbeleid.

Omdat cultureel erfgoed niet voor iedereen bekend terrein is, heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) deze brochure samengesteld. Het is een hulpmiddel voor medewerkers van de veiligheidsregio's om goed geïnformeerd cultureel erfgoed mee te nemen bij de risico-inventarisatie en -analyse.

Sinds 2016 beschermt een waterkering in de Dommel het Van Abbemuseum in Eindhoven tegen wateroverlast. Deze Self Closing Flood Barrier werd aangelegd in opdracht van Waterschap De Dommel, in nauwe samenwerking met het museum en gemeente Eindhoven die eigenaar is van het pand. Foto Aggeres

[1] NIPV, Handleiding Regionale Risico-inventarisatie en -analyse, februari 2026; zie specifiek p. 27 voor cultureel erfgoed.

Wat is cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed vertelt ons waar we vandaan komen, het geeft ons houvast. Het vormt mede onze identiteit en het is wat we de moeite waard vinden om aan volgende generaties door te geven.

Cultureel erfgoed is heel divers. Het heeft vele vormen en uitingen en bevindt zich op allerlei plekken. Deze brochure gaat over het tastbare, materiële erfgoed, verdeeld in de volgende erfgoeddomeinen:

- monumenten
- collecties en archieven
- archeologie
- groen erfgoed

Je kunt materiaal erfgoed dus aanraken, in tegenstelling tot immaterieel erfgoed. Dat bestaat uit sociale gewoonten, uitdrukkingen, tradities, rituelen, kennis of feestdagen. Denk aan het ambacht van de molenaar, carbidschieten in Drenthe, de Elfstedentocht en Koningsdag.

Op de volgende pagina's worden de verschillende erfgoeddomeinen van het materieel erfgoed belicht. Verderop in deze brochure, op pagina 14 en pagina 29, zijn databronnen vermeld die laten zien waar cultureel erfgoed op de kaart te vinden is.

Cultureel erfgoed kent diverse verschijningsvormen. Een monument bijvoorbeeld is niet altijd een kerk of molen van honderden jaren oud. Na de Watersnoodramp van 1953 doneerde een aantal Europese landen 850 prefabwoningen van hout aan de bewoners van de getroffen gebieden. De Blauwe Golven in Arnhem is geen gebouw maar kunstwerk én parkeerplaats. In 2025 werd zowel een aantal van de 'geschenkwoningen' als de parkeerplaats aangewezen als rijksmonument.

Monumenten

Onder monumenten verstaan we gebouwen en bouwwerken in allerlei soorten en maten. Gebouwde monumenten zijn die gebouwen en bouwwerken die worden beschermd op grond van wetten, verordeningen en internationale verdragen. Een rijksmonument is een gebouw van nationaal belang, bijvoorbeeld door een grote cultuurhistorische of wetenschappelijke waarde. De rijksoverheid bepaalt of een gebouw of bouwwerk een rijksmonument is. Er zijn ook provinciale en gemeentelijke monumenten.

Naast een enkel bouwwerk of gebouw met beschermde status zijn er ook beschermde stads- en dorpsgezichten. Het betreft dan een gebied in een stad of dorp met een bijzonder cultuurhistorisch karakter. De bescherming heeft tot doel om die identiteit te behouden.

Nederland heeft ook een groot aantal monumenten waarbij het gebouw en het interieur één geheel vormen: interieurensembles. Soms is het samenspel tussen gebouw en interieur al bedacht bij de ontwerp- en bouwfase. De architect ontwierp dan naast het gebouw bijvoorbeeld ook de meubels, de lampen en allerlei andere objecten. Maar de meeste interieurensembles zijn in de loop der tijd gegroeid. Hoewel gebouw en interieur onlosmakelijk bij elkaar horen, is alleen het gebouw beschermd.

Er is ook werelderfgoed in ons land. Dat is erfgoed van unieke en universele waarde dat wordt beschermd door het UNESCO Werelderfgoedverdrag van 1972. In Nederland bevinden zich dertien werelderfgoederen, waarvan één overzee. Het zijn zowel individuele gebouwen als ensembles, (cultuur)landschappen en archeologische locaties. Enkele werelderfgoedsites liggen verspreid over meer dan één veiligheidsregio: de Neder-Germaanse Limes, de Koloniën van Weldadigheid en de Hollandse Waterlinies.

Monumenten zijn gebouwen en bouwwerken zoals:

- kerken
- kloosters
- kastelen
- molens
- boerderijen
- grachtenpanden
- buitenplaatsen
- woonhuizen
- handels-, opslag- en transportgebouwen
- verdedigingswerken
- bruggen en sluizen

Ook andere vervaardigde onroerende zaken kunnen monumenten zijn, zoals standbeelden, grafmonumenten, tuinvazen of hekken.

De Overhaal, een scheepslift uit 1923/24 in Bovenkarspel, is een rijksmonument.

UNESCO-werelderfgoed in Nederland:

- Koninklijk Eise Eisinga Planetarium, Franeker
- Neder-Germaanse Limes (met Duitsland)
- De Hollandse Waterlinies
- Koloniën van Weldadigheid, Veenhuizen, Frederiksoord, Wilhelminaoord
- Van Nellefabriek, Rotterdam
- Grachtengordel, Amsterdam
- Waddenzee (met Duitsland en Denemarken)
- Rietveld Schröderhuis, Utrecht
- Droogmakerij De Beemster
- ir. D.F. Woudagemaal, Lemmer
- De historische binnenstad van Willemstad, Curaçao
- Molencomplex Kinderdijk-Elshout
- Schokland en omgeving, Noordoostpolder

Rijksmonument Het Vrouwenhuis in Zwolle is een voorbeeld van een interieurensemble. Aan het eind van een lange gang lijkt een dame te wenken. Zij houdt uitnodigend de deur open naar de Grote Sael. Dit geschilderde ‘bedriegertje’, een bekend grapje in zeventiende-eeuwse interieurs, is een van de weinige trompe-l’oeil-deuren die in Nederland zijn overgebleven.

De Koloniën van Weldadigheid, werelderfgoed sinds 2021, waren een uniek experiment om armoede tegen te gaan. Langs rechte lanen staan gebouwen in een vast ritme geplaatst. Kenmerkend zijn onder meer de kolonieboerderijtjes voor arme families.

Collecties en archieven

Bij tastbare collecties en archieven gaat het om erfgoed- en kunstobjecten en archiefstukken die verplaatsbaar zijn. Deze worden meestal bewaard door musea, archiefinstellingen en (universiteits)bibliotheken, oftewel ‘collectiebeherende instellingen’. Zij beheren deze bijzondere en waardevolle collecties zorgvuldig en maken onderzoek mogelijk. Ook zorgen zij voor de toegankelijkheid door de collecties voor het publiek tentoon te stellen, zowel fysiek als online. Collecties en archieven zijn ook te vinden bij gemeenten, provincies, waterschappen, universiteiten en bedrijven. Ook kerken en kloosters bezitten veel religieuze erfgoedobjecten, zoals monstransen (houders van edelmetaal met daarin een reliek), heiligenbeelden en priesterkleden.

Collectiebeherende instellingen beheren ook gedigitaliseerd erfgoed, bijvoorbeeld gescande boeken en foto's. Ook kunnen ze 'born digital erfgoed' beheren: kunstwerken en erfgoedobjecten die volledig digitaal zijn ontstaan. Beide zijn zowel te vinden op fysieke dragers als in het elektronische depot van een organisatie.

Collecties bestaan uit verschillende soorten objecten, zoals:

- prenten, boeken
- documenten (archiefstukken)
- foto’s, negatieven
- kunstnijverheid (meubels, keramiek, juwelen)
- textilia (kostuums, tapijten)
- munten, penningen
- wapens
- archeologische objecten
- machines, instrumenten
- audiovisuele materiaal
- natuurhistorisch materiaal (opgezette dieren, gesteenten)
- bouwfragmenten
- muziekinstrumenten
- mobiel erfgoed (voer- en vaartuigen)

Museum W in Weert laat zien hoe divers een museumcollectie kan zijn. Foto Arjen Schmitz

Archeologie

Duizenden jaren bewoning heeft Nederland een rijk bodemarchief opgeleverd: zichtbare en onzichtbare resten in de bodem en onder water. Nederland telt dan ook tienduizenden archeologische vindplaatsen. Zo'n 1500 daarvan zijn beschermd als archeologisch rijksmonument. Ook zijn er vele provinciale en gemeentelijke archeologische monumenten of terreinen van zeer hoge waarde beschermd in verordeningen. Incidenteel worden nieuwe vindplaatsen vrij gelegd, bijvoorbeeld bij bouwprojecten of door toevalsvondsten.

Archeologie bevindt zich in de bodem:
- grafheuvels
- hunebedden
- oude funderingen
- beerputten in een binnenstad

Of onder water:
- sporen van havens en kades
- scheepswrakken
- verdronken dorpen

Grafheuvel in archeologisch reservaat Strubben-Kniphorstbos in Drenthe.

Groen erfgoed

Groen erfgoed, ook wel historische groenaanleggen genoemd, is in het verleden door mensen bedacht of aangelegd. Ook cultuurlandschappen, stukken land en watergebieden die door menselijk ingrijpen aanzienlijk zijn veranderd of gewijzigd, vallen onder hieronder.

Een deel van het groene erfgoed is beschermd als rijksmonument. Die bescherming richt zich vaak op de samenhang van de groene aanleg, in combinatie met bijvoorbeeld historische zichtlijnen en gebouwen. Nederland telt ruim 1400 rijksbeschermde groene monumenten die zijn opgenomen in het Rijksmonumentenregister. Daarnaast zijn er zo'n 75 beschermde groene verdedigingswerken.

Groen erfgoed bestaat uit:
- historische tuinen en parken
- grachten
- verdedigingswerken
- begraafplaatsen
- boerenerven
- buitenplaatsen en landgoederen

Of uit cultuurlandschappen zoals:
- (hakhout)bossen
- houtwallen en heggen
- aardwerken
- slotenpatronen
- veengebieden

Het Wilhelminapark in Utrecht, een park in Engelse landschapsstijl, werd geopend in 1898. Het is als een van de eerste parken in Nederland erkend als rijksmonument.

Erfgoed in de openbare ruimte

Er bevindt zich ook erfgoed en kunst in onze directe leefomgeving. In parken, op pleinen of op straat staan standbeelden, abstracte sculpturen en kunstinstallaties. Soms zit kunst vast op, aan of in (monumentale) gebouwen. Denk aan wandkunst zoals muurschilderingen, mozaïeken, reliëfs. Zowel kunst in de openbare ruimte als wandkunst kan oud zijn, maar net zo goed modern. Ook is er zogeheten landschapskunst die in de vrije natuur wordt aangelegd en waarbij de omgeving in het kunstwerk wordt verwerkt.

Sgraffito aan de gevel van de voormalige Kweekschool voor kleuterleidsters in Apeldoorn, 1961. Bij dit type wandkunst worden meerdere lagen gekleurde mortel over elkaar aangebracht en gedeeltelijk weggesneden.

In de provincie Flevoland is veel landschapskunstwerken te vinden. Een daarvan is het Kathedralenbos met De Groene Kathedraal van Marinus Boezem, 1996. Het kunstwerk is een replica van de kathedraal van Reims op ware grootte en bestaat uit twee delen: de vorm uitgespaard in het bos en de vorm van de kathedraal opgebouwd uit populieren.

DATA4OOV

Om cultureel erfgoed mee te nemen in het proces van de risico-inventarisatie en -analyse is het noodzakelijk om te weten waar in de veiligheidsregio cultureel erfgoed te vinden is. Hiervoor kan het beste gebruik worden gemaakt van de landelijke datavoorziening voor de veiligheidsregio's van het NIPV: DATA4OOV. Deze biedt vijf kaartlagen met data over cultureel erfgoed. Ze zijn te vinden onder de kop Objecten. De data komen van de RCE, en zijn ook te vinden in de interactieve Erfgoedatlas van de RCE. Op pagina 29 staat meer informatie over deze atlas.

- RCE - Archieven
- RCE - Musea
- RCE - Rijksmonumenten (inclusief de archeologische rijksmonumenten)
- RCE - Werelderfgoed
- RCE - Buitenplaatsen, tuinen en parken (inclusief groen erfgoed)

Data over cultureel erfgoed kunnen ook worden gebruikt in de geografische automatische incidentanalyse van de Virtuele assistent, een AI-tool in beheer bij het NIPV. De meldkamer kan zo bij een incident snel een beeld krijgen van bijzondere waardevolle monumenten of musea in de omgeving, of achterhalen of de melding betrekking heeft op een erfgoedlocatie. Zo kan tijdens een incident bij de beeld- en besluitvorming rekening worden gehouden met erfgoed.

Veel gebouwen hebben op de gevel een emaillen schildje dat aangeeft dat het gebouw een monument is. Er zijn veel verschillende schildjes. Stichting Nederland Monumentenland draagt in opdracht van de RCE zorg voor de verspreiding van de officiële monumentenschildjes. Dat is wit met rechtsonder een gekleurde punt: oranje, rood of geel, afhankelijk van de beschermde status. Rijks-, gemeentelijke en provinciale monumenten, maar ook beschermde stads- en dorpsgezichten, kunnen een schildje hebben. Veel gemeenten hebben daarnaast eigen schildjes om aan te duiden dat een gebouw een monument is. Sommige rijksmonumenten hebben (ook) een blauw-wit schildje. Dat vindt zijn oorsprong in het UNESCO-verdrag van 1954, dat gaat over de bescherming van cultureel erfgoed tijdens een gewapend conflict. Verder is er het bordje 'Geregistreerd Museum', uitgegeven door het Museumregister als het museum voldoet aan de Museumnorm. Soms hangen dus op een gevel meerdere bordjes.

Waarom cultureel erfgoed beschermen

Cultureel erfgoed heeft een symbolische betekenis en een maatschappelijk waarde voor de lokale gemeenschap. Erfgoed draagt bij aan het gevoel van wie we zijn en waar we vandaan komen. Schade aan ons cultureel erfgoed kan leiden tot waardeverlies in de breedste zin van het woord. Bijvoorbeeld wanneer een beeldbepalend en geliefd monument door brand is getroffen, dan is er niet alleen materiële en financiële schade, maar ook verdriet bij de gemeenschap over het verlies van het gebouw. Dit gaat vaak samen met het verlies van een gevoel van verbondenheid en identiteit.

Veel cultureel erfgoed bestaat al lang, soms al eeuwen. Gebouwen, museumobjecten, archiefstukken of archeologische vondsten doorstaan de tijd, maar blijven toch kwetsbaar. Dat heeft allerlei oorzaken, zoals het gebruik van het erfgoed of de materialen waaruit het bestaat. Daarnaast kunnen natuurlijke invloeden leiden tot schade en achteruitgang. Denk aan de gevolgen van klimaatverandering of menselijk handelen, maar ook gebrekkige zorg en onderhoud. Dit maakt bescherming des te belangrijker – cultureel erfgoed is immers vaak uniek en onvervangbaar.

Monumenten

Veel historische binnensteden hebben een grote monumentendichtheid. Panden staan vaak dicht bij elkaar, wat de bereikbaarheid voor de hulpdiensten bemoeilijkt. Monumentale panden hebben soms een ingewikkelde constructie, kruip-door-sluip-door-routes en half verborgen ruimtes. Zij kunnen veel brandbare materialen bevatten: houten constructiedelen zoals vloeren en brandbare inrichtingselementen zoals wandbespanning en lambrisering. Scheidingsconstructies voldoen mogelijk niet aan de (huidige) technische voorschriften en zijn doorgaans niet voldoende brandwerend. Gebruik van het gebouw kan voor verhoogd (brand)risico zorgen, denk aan een winkel-, horeca-, of evenementenfunctie. Logiesfunctie en kamerverhuur brengen ook risico's met zich mee.

Tijdens oud en nieuw, op 1 januari 2026 vroeg in de ochtend, ontstond brand in de Vondelkerk in Amsterdam. De kerk raakte grotendeels beschadigd. Door doortastend optreden van de brandweer zijn de glas-in-loodramen grotendeels gespaard gebleven. Na de brand kwam al snel een actie op gang om geld in te zamelen voor de restauratie van de kerk.

De grote salon van Jachthuis Ter Horst in Voorschoten bevat veel hout.

Collecties en archieven

De kwetsbaarheid van collecties in musea, archiefinstellingen en bibliotheken komt vooral door hun materiële gevoeligheid. Veel objecten zijn gemaakt van kwetsbare materialen zoals papier, hout, leer, organische materialen, textiel, cellulosenitraat en olieverf. Deze materialen reageren sterk op invloeden van buitenaf en kunnen daardoor beschadigd raken. Brand en water vormen daarbij het grootste risico: vuur kan objecten volledig vernietigen, terwijl water kan leiden tot vervorming, verkleuring of schimmelvorming, waardoor inkten en pigmenten kunnen oplossen. Wanneer collecties worden bewaard en tentoongesteld in monumenten, vaak in kelders en zolders, neemt de kwetsbaarheid ervan toe.

Naast fysieke collecties beheren musea en archiefinstellingen ook informatie in digitale vorm, in het collectieregistratiesysteem bijvoorbeeld. Die data zijn gevoelig voor allerlei vormen van (digitale) verstoring. Ook computergestuurde systemen voor de bescherming van collecties zijn kwetsbaar, zoals systemen voor het beheer van kluizen en depots of voor aansturing van klimaat- en brandmeldinstallaties.

Een lokale lekkage in het magazijn van de KB nationale bibliotheek vroeg om snelle adequate beschermingsmaatregelen. Na deze eerste collectiehulpverlening (CHV) kon het probleem worden opgelost. Foto KB nationale bibliotheek

Archeologie

Archeologische sites zijn niet altijd zichtbaar in het landschap; ze bevinden zich vaak onder het maaiveld. Wanneer de bodem wordt verstoord, kan dit leiden tot beschadiging van fragiele objecten in die bodem. Of een archeologische vindplaats kan als geheel worden aangetast. Het is voor mensen niet altijd duidelijk dat iets archeologisch erfgoed is. Vondsten die zich dicht bij het oppervlak bevinden, zijn extra kwetsbaar wanneer graafwerkzaamheden of (land)bouwactiviteiten het oppervlak beschadigen.

Groen erfgoed

De veranderde klimaatomstandigheden vormen een bedreiging voor groen erfgoed. Dit bestaat immers uit levend materiaal en de balans tussen droogte en nattigheid ligt niet altijd in de macht van de erfgoedbeheerder. Ook groen erfgoed zoals parken, begraafplaatsen en landgoederen raakt meer en meer beschadigd door droogte.

Twee studenten archeologie zijn bezig de binnenzijde van een scheepswrak in de buurt van Zeewolde bloot te leggen, 2025. Het schip uit de zestiende eeuw werd gebruikt voor visserij en sleepdiensten.

Droogte bij de historische buitenplaats De Wildenborch in de Achterhoek waarbij de waterpartij is opgedroogd.

Risico's en dreigingen

Door het vitaal belang 'veiligheid cultureel erfgoed' mee te nemen bij de uitvoering van de risico-inventarisatie en -analyse krijgt erfgoed ook bij de verdere invulling van het crisisbeleid en planvorming op de verschillende niveaus een plek. Dat kan helpen om, in samenwerking met de erfgoedbeheerders schade of vernietiging van unieke cultuur- en kunsthistorische waarden – en daarmee verlies van erfgoed – te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.

De thema's op de volgende pagina's hebben impact op cultureel erfgoed. Deze thema's zijn overgenomen uit de *NIPV Geïntegreerde groslijst risicotypen Regionale Risico-inventarisatie en -analyse (RRI&A) en Informatiemodel*, januari 2026, verspreid via het platform brandweer.viadesk.com.

De toelichting bij de thema's en de tabel op pagina 22 met voorbeelden van de impact van verschillende risico- en incidenttypen op cultureel erfgoed, laten zien hoe het erfgoed schade kan oplopen en hoe dit eruitziet. Niet alle thema's en subthema's hebben impact op cultureel erfgoed.

Een Groningse boerderij is beschadigd door een aardbeving: er zit een scheur in het beschilderde stucplafond van de hal.

Thema 2. Natuur en klimaat

Door klimaatverandering wordt dit thema steeds urgenter. Veel water door flinke hoosbuien, of juist droogte en hitte met kans op natuurbrand, maar ook extreem weer zoals hagelbuien en stormen hebben grote impact op cultureel erfgoed. Extreem weer met langdurige regenval of ineens hevige piekbuien kan zorgen dat hemelwaterafvoer niet meer goed werkt of de riolering overbelast raakt. Wanneer water een museum-, depot- of archiefgebouw instroomt, is de kans aanwezig dat objecten schade oplopen. Ook hevige windhozen kunnen schade toebrengen aan daken en ornamenten van gebouwen.

Groen erfgoed kan door extreem weer ook ernstig beschadigd raken, bijvoorbeeld door een valwind. Een historische tuinaanleg kan brandgevoelige vegetatie bevatten. Landgoedeigenaren van kastelen en buitenplaatsen krijgen steeds vaker te maken met natuurbrand. Historische groenaanleggen ondervinden ook last van droogte. De afgelopen jaren hebben laten zien dat neerslagtekorten en lage grondwaterstanden maken dat inheemse aanplantingen uitdrogen, waterpartijen opdrogen en kwetsbare ontwerpstructuren worden aangetast. Wanneer bijvoorbeeld een waterschap verbiedt om water te onttrekken aan oppervlaktewater, kan dit leiden tot schade aan groenaanleggen.

De impact van overstroming of erosie op archeologische resten in de bodem is eenvoudig voor te stellen. De grondwaterstanden zijn minder zichtbaar maar ook van groot belang voor de conservering van archeologische vindplaatsen. Door verdroging maar ook de grotere schommelingen in het waterpeil door extreem weer veranderen de bewaaromstandigheden in de bodem. Archeologische resten zoals bijvoorbeeld houten balken of scheepsresten vergaan hierdoor sneller.

Een valwind in Leersum veroorzaakte veel schade in 2021. De historische tuin- en parkaanleg Zuylestein, een rijksmonument, werd flink geraakt. De storm richtte een grote ravage aan in het nabij gelegen Sterrenbos en de moestuin op het landgoed.

In de zomer van 2017 trof zware regenval Museum Dr8888 in Drachten. De brandweer hielp mee om het water weg te pompen.
Foto Wâldnet/Dennis Oevering

Thema 4. Vitale voorzieningen

Grootschalige stroomuitval (langer dan 48 uur) betekent voor de meeste musea, archiefinstellingen en bibliotheken dat zij direct moeten sluiten. Veel organisaties beschikken niet over een noodaggregaat dat langere stroomuitval kan opvangen. Klimaatsystemen werken niet meer wanneer elektriciteit uitvalt, wat bepaalde objecten en archieven (afhankelijk van het materiaal) in gevaar kan brengen. Stroomuitval treft ook het beveiligingssysteem, en dus de fysieke bescherming van collecties en archiefstukken.

Een verstoring van data en telecommunicatie kan bij erfgoedorganisaties ook problemen geven. Wanneer bijvoorbeeld door brand een datacenter niet (goed) meer functioneert en het internet valt uit, kunnen instellingen niet meer bij data over hun collectie of monument, waardoor processen vastlopen.

Thema 5. Fysieke leefomgeving en milieu

De RCE registreerde over een periode van 17 jaar bij rijksmonumenten gemiddeld 21,6 branden per jaar (zie de Erfgoedmonitor). Oorzaken lopen uiteen: van brandstichting, explosieven, werkzaamheden met open vuur zoals lassen, tot blikseminslag, vuurwerk, oververhitting of kortsluiting van (verouderde) apparatuur en elektra. Ook de energieopslagsystemen, zonnepanelen en lithium-ion-accu's die voor de energietransitie worden gebruikt, zorgen voor een verhoging van het brandrisico. Bijkomend risico bij brand is dat er soms monumentale bomen worden gekapt om de plaats incident te onderzoeken, of om zo ruimte te maken voor materieel. En wanneer zonder rijplaten door een historische tuinaanleg wordt gereden om de brand goed te kunnen blussen, ontstaat op die manier schade aan groen erfgoed.

In maart 2025 brak er een grote brand uit in de historische binnenstad van Arnhem. Verschillende monumenten raakten daarbij zwaar beschadigd. Foto Persbureau Heitink

Thema 6. Maatschappij

De groeiende maatschappelijke onrust over allerlei onderwerpen in onze samenleving uit zich in demonstraties, protesten en acties. Soms lopen deze uit de hand en zijn er confrontaties die de openbare orde en veiligheid in gevaar brengen. Erfgoedlocaties zoals monumenten, standbeelden of objecten in musea die een symbolische en/of historische betekenis hebben, zijn soms – onbewust maar ook wel bewust – een doelwit, met mogelijk schade als gevolg.

Cyberaanvallen kunnen voor collectiebeherende organisaties desastreus zijn. Een van de meest verontrustende scenario's is een hack van het collectieregistratiesysteem. Daarin slaan musea gegevens over objecten op, zoals de taxatiewaarde en de standplaats van de objecten. Of een aanval op het elektronisch depot van een archiefinstelling. Een e-depot is een veilige, digitale bewaarplaats voor documenten en data die bewaard moeten blijven. Een aanval op dit soort systemen kan leiden tot verlies van gegevens of zelfs tot een fysieke diefstal van de collectie. Ook de bedrijfsvoering kan worden geraakt. Collectiebeherende instellingen komen ook in de problemen wanneer hun beveiligingssystemen worden aangevallen. Bij uitschakeling of manipulatie van camera's, alarmen en/of toegangscontrole komt de fysieke bescherming van waardevolle collecties in gevaar.

RTV NOORD

Voorpagina 112 Sport Kijk Noordzaken Asiel Aardbevingen Podca

Hackers willen geld van Veenkoloniaal Museum

RTV1 20 januari, 15:56 • Aangepast 21 januari, 10:58 • 3 minuten leestijd

Het Veenkoloniaal Museum in Veendam
© Rutger Breider/RTV1

Het Veenkoloniaal Museum in Veendam is getroffen door een cyberaanval. De aanval werd op 7 januari ontdekt. De hackers dreigen gestolen gegevens uiterlijk 4 februari openbaar te maken.

Achter de aanval zit de ransomwaregroep LockBit, die banden heeft met Rusland. De groep is bij computersystemen van het museum binnengedrongen. Daarbij zijn gegevens buitgemaakt en versleuteld. Daardoor kan het personeel niet meer bij een deel van de digitale bestanden. Volgens museumdirecteur Hendrik Hachmer gaat het onder meer om foto's die zijn gedeeld met de Groninger Beeldbank, foto's van collecties, administratie en persoonlijke gegevens. 'Die mensen hebben we direct ingelicht', meldt de directeur aan RTV1.

Screenshot van een mediabericht van RTV Noord over de hackaanval in het Veenkoloniaal Museum, Veendam, 20 januari 2026.

In oktober 2025 werd het Paleis op de Dam, Amsterdam, beklad. Foto Michel van Bergen

Thema	Subthema's	Risicotype	Incidenttype	Impact op cultureel erfgoed: voorbeelden
2. Natuur en klimaat	2.1 Seismologie	Aardbeving	Geïnduceerde aardbeving, natuurlijke aardbeving	In de provincie Groningen hebben als gevolg van gaswinning in de afgelopen vijftien jaar veel monumentale panden schade (scheuren en ontzetting) opgelopen door aardbevingen.
	2.2 Weer	Extreem weer	Hevige windhoos, zware regenval, sneeuwstorm, ijzel, extreme hitte, extreme droogte, etc.	In juni 2021 veroorzaakte een valwind veel schade aan het Sterrenbos in Leersum, een rijksmonument. In 2018 werd Drachten getroffen door een zeer hevige regenbui. Die veroorzaakte veel wateroverlast, ook in Museum Dr8888. Het zwaarst werd de kelder getroffen, een depot voor verschillende kunststukken. Zo'n dertig kunstwerken moesten worden gerestaureerd. Tijdens de lange droge periode in 2018 kreeg een aantal monumentenbeheerders te maken met een door het waterschap opgelegd onttrekkingsverbod. Omdat oppervlaktewater niet mocht worden gebruikt voor bewatering ontstond schade aan groene rijksmonumenten.
	2.3 Natuurbrand	Natuurbrand	Bosbrand, heidebrand, veenbrand, duinbrand, etc.	In 2019 woedde een grote natuurbrand op het landgoed De Utrecht bij Esbeek. Op het landgoed staan bijzondere rijksmonumentale bouwwerken, de schade bleef beperkt tot het groen. Het Kröller-Müller Museum op de Hoge Veluwe heeft in 2014 een deel van de collectie geëvacueerd vanwege een grote natuurbrand.
	2.4 Water	Overstroming	Overstroming vanuit zee, rivier, etc.	Een overstroming in Zuid-Limburg in de zomer van 2021 trof een flink aantal monumentale panden en een aantal collectiebeherende instellingen. Daarbij zijn objecten verloren gegaan.
4. Vitale voorzieningen	4.1 Infrastructuur elektriciteit	Verstoring elektriciteits-voorziening	Verschillende locaties/mate en duur van uitval	In januari 2026 vond in een elektriciteitsstation in de binnenstad van Amsterdam een explosie plaats. Een stroomstoring was het gevolg. Musea aan het Museumplein werden ontruimd en sloten tijdelijk want verlichting en klimaatbeheersing gingen automatisch op de noodstand.
	4.4 Infrastructuur data en tele-communicatie	Verstoring data en telecommuni-catie	Verschillende locaties/mate en duur van uitval	Tot nu toe geen voorbeelden bekend.

Thema	Subthema's	Risicotype	Incidenttype	Impact op cultureel erfgoed: voorbeelden
5. Fysieke leefomgeving en milieu	5.2 Objecten	Brand gebouwde omgeving	Specificering bewoners, functie, locatie, etc.	In oktober 2017 veroorzaakte een brand in Stedelijk Museum Zwolle schade aan zowel gebouw (een rijksmonument) als collectie. Oorzaak was een technische storing in een installatie. De afgelopen jaren waren er veel kerkbranden. In Hoogmade, Amsterdam, Amstelveen, Limmen, Valkenburg en Nes liepen de kerken flinke schade op.
		Instorting gebouw	Verschillende typen gebouwen	De Wilhelminatoren bij Valkenburg stortte in maart 2025 in. Er waren geen slachtoffers maar van de toren, gemaakt van mergel, is bijna niks over. De toren wordt niet opnieuw opgebouwd. De procedure om het rijksmonument af te voeren uit het rijksmonumentenregister is gestart.
		Explosie	Explosie woning	Een explosief aan de gevel van het Drents Museum zorgde in maart 2025 dat dieven een inbraak konden plegen. Er werden gouden objecten gestolen die het museum in bruikleen had.
6. Maatschappij	6.1 Openbare orde-verstoring	Openbare orde-verstoring	(Voetbal)rellen, niet-vreedzame demonstratie, etc.	Een actiegroep bekladde in juni 2020 het standbeeld van Piet Hein in Rotterdam, een rijksmonument, met de woorden 'killer' en 'dief'. Diverse gebouwen van de Universiteit van Amsterdam raakten beschadigd bij demonstraties over de Gaza-oorlog in de zomer 2024. De gevel van het Paleis op de Dam is in oktober 2025 door activisten beklad met rode verf. Kort voor de dodenherdenking op 4 mei 2026 werd het monument op de Dam beklad met rode verf. In het Mauritshuis was in oktober 2022 Vermeers Meisje met de parel bewust het doelwit van protesten door klimaatactivisten.
		Digitale ontwrichting	Ransomware, moedwillige verstoring vitale processen, cyberincident, etc	Begin 2026 werden privégegevens van het personeel van het Veenkoloniaal Museum gelekt door hackers.
	6.2 Evenement	Verstoring publieks-veiligheid evenement	Verschillende typen evenementen/ omstandigheden, oud en nieuw, vuurwerkshow, paniek in menigte, etc.	Tijdens de Amsterdamse Museumnacht in november 2024 bleef het Rijksmuseum dicht na een aangekondigde protestactie van Extinction Rebellion. Daartoe werd besloten vanwege de veiligheid van publiek, medewerkers en collectie.
	6.5 Maatschappelijke onrust	(Extreem) geweld in de openbare ruimte	Terreuraanslag, verward persoon, etc.	Tot nu toe geen voorbeelden bekend. Wel zijn diverse collectiebeherende instellingen gevestigd op een plek die als potentiële 'hotspot' of risicolocatie is aangewezen, zoals het Museumplein en het Binnenhof. Deze locaties hebben een hoge concentratie van mensen en/ of een grote symbolische waarde.

Eigendom en verantwoordelijkheden

Het eigendom van cultureel erfgoed – en daarmee de verantwoordelijkheid voor beheer en behoud – ligt bij private partijen, zoals particulieren, bedrijven, stichtingen, verenigingen of bij overheden. Voor het beheer en de instandhouding bestaat wet- en regelgeving. Het gaat hier om de Erfgoedwet, Omgevingswet en Archiefwet.

Monumenten

Gebouwde monumenten zijn in handen van zowel particulieren als overheden en monumentenorganisaties. Eigenaren van rijksmonumenten hebben op grond van de Erfgoedwet een instandhoudingsplicht: zij moeten hun monument zo onderhouden dat behoud is gewaarborgd. Voor de meeste provinciale en gemeentelijke monumenten geldt dit ook. Per provincie of gemeente zijn de concrete regels vastgelegd in erfgoedverordeningen en/of omgevingsplannen.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de monumentenzorg en kunnen eigenaren aanspreken bij achterstallig onderhoud, onder meer via de hierboven genoemde wet- en regelgeving. Provincies houden op hun beurt toezicht op gemeenten.

Voor de Nederlandse werelderfgoederen geldt, conform het Werelderfgoedverdrag van UNESCO, dat de Nederlandse staat moet zorgen voor een goede bescherming. Ook moet de staat toezien op zorgvuldig beheer en behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het werelderfgoed. Per locatie is een zogeheten siteholder aangewezen, meestal een overheidslichaam. Die is verantwoordelijk voor beheer en bescherming van de site.

Alle gebouwen, dus ook monumenten, moeten voldoen aan het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Doel van dit besluit is onder andere dat mensen veilig het gebouw moeten kunnen ontvluchten en dat de brand niet mag overslaan naar naastgelegen panden. Het Bbl

Hoewel kerk en kerkgebouw bijna altijd één bouwkundige eenheid vormen, kan het eigendom daarvan bij verschillende partijen berusten – zeker bij oudere complexen. De toren van de Grote Kerk in Nijkerk is eigendom van de burgerlijke gemeente Nijkerk en het kerkgebouw is in bezit van de Hervormde Gemeente Nijkerk.

richt zich niet op schade voorkomen: bescherming van monumentale waarden is dan ook niet in het besluit geregeld.

Eigenaren van monumenten zijn zelf verantwoordelijk voor het nemen van preventieve maatregelen en voorzieningen om risico's te verkleinen en schade te voorkomen of beperken. Deze zijn echter niet expliciet voorgeschreven in de gemeentelijke en provinciale erfgoedverordeningen en vallen ook niet onder de wettelijke instandhoudingsplicht.

Collecties en archieven

De rijkscollectie is óf eigendom van de Nederlandse staat óf de zorg ervan is daaraan toevertrouwd (zonder dat de staat eigenaar is). Die collecties worden door 38 musea beheerd. Dat zijn vaak stichtingen die – naast dat zij zorg dragen voor de rijkscollectie – ook zelf collectie bezitten. Onder de rijkscollectie vallen ook de collecties van ministeries, die deels in beheer zijn bij musea. Daarnaast bezitten heel veel particuliere musea, gemeenten en provincies collecties. Ook heel wat zorginstellingen, grote bedrijven en banken hebben waardevolle bedrijfscollecties en universiteiten zijn eigenaar van academische collecties.

Musea die rijkscollecties beheren moeten volgens de Erfgoedwet beschikken over veiligheidsbeleid. En volgens de Museumnorm, een kwaliteitskader opgesteld door de Museumvereniging, dienen geregistreerde musea risicoanalyses, een calamiteitenplan en een collectie-hulpverleningsplan op te stellen.

Overheidsarchieven worden bewaard en beheerd door archiefdiensten van (samenwerkende) gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Het Nationaal Archief is de grootste archiefinstelling van Nederland, die archieven van de overheid beheert. Al deze diensten vallen onder de Archiefwet.

De KB nationale bibliotheek verzamelt bijzonder waardevol nationaal erfgoed in gedrukte vorm. De KB nationale bibliotheek is een zelfstandig bestuursorgaan.

Archeologie

Zolang archeologische vindplaatsen niet zijn opgegraven, zijn ze eigendom van de desbetreffende terrein-eigenaren. Dit zijn particulieren, of organisaties zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten of de overheid. Zodra archeologische vindplaatsen worden opgegraven, zijn in Nederland de vondsten eigendom van de overheid (vaak de provincie). Om archeologische vondsten en opgravingsgegevens te bewaren en beheren, zijn er speciale depots. Het Nationaal Scheepsarcheologisch Depot in Lelystad beheert de maritieme archeologische rijkscollectie.

Voor archeologische locaties geldt geen instand-houdingsplicht, maar wel een zorgplicht. Eigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor preventieve maatregelen om risico's te verkleinen en schade te beperken of voorkomen. Het Nationaal Scheepsarcheologisch Depot valt onder de Erfgoedwet en moet zorgen voor eigen veiligheidsbeleid.

Groen erfgoed

Ook groen erfgoed is in handen van zowel particulieren als overheden en monumentenorganisaties. Het kan gaan om particuliere eigenaren met een kleine stadstuin of een groot landgoed. Er zijn buitenplaatsen en landgoederen die in een stichting, vereniging of bv zijn ondergebracht. Landgoederen buiten de stad zijn vaak in bezit van grote terreinbeheerders zoals Natuurmonumenten, de provinciale landschappen of Staatsbosbeheer. Gemeenten zijn bijvoorbeeld eigenaar van stadsparken en vestingwallen en begraafplaatsen meestal van (kerkelijke) gemeenten.

Groen erfgoed valt onder een combinatie van erfgoed-, ruimtelijke ordenings- en natuurwetgeving. De belang-rijkste kaders zijn de Erfgoedwet en de Omgevingswet, aangevuld met lokaal beleid van gemeenten en provincies.

Verantwoordelijkheid in de warme fase

Eigenaren en beheerders van cultureel erfgoed zijn zelf verantwoordelijk voor beheer, behoud en bescherming van het erfgoed. Als cultureel erfgoed betrokken raakt bij een calamiteit of een crisis is de eigenaar voor de veiligheidsregio de aangewezen contactpersoon. Te denken valt bijvoorbeeld aan de opvang van de hulpdiensten in de warme fase. Bij voorkeur wordt dit geregeld in de koude fase, op initiatief van de eigenaren en beheerders van cultureel erfgoed. Voor een goede samenwerking zijn echter beide partijen nodig. Elkaar weten te vinden kan helpen om schade aan erfgoed te voorkomen of beperken.

Brandoefening in Museum Helmond/Kasteel Helmond. Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost, politie Helmond, ambulancepost Helmond, de gemeente en Kasteel Helmond werkten samen in deze oefening. Foto Dit is Helmond

Bestuurlijke Netwerkkaart Cultureel Erfgoed

Cultureel erfgoed heeft een eigen Bestuurlijke Netwerkkaart voor Cultureel Erfgoed (nr. 28). Deze kaart laat zien bij wie de bestuurlijke verantwoordelijkheid en verplichtingen in de crisisbeheersing ligt. De netwerkkaart kan worden gebruikt als naslagwerk, bij (de voorbereiding van) oefeningen, trainingen, opleidingen en bij het opstellen van crisis- en bestrijdingsplannen. Bij de kaart zit een bevoegdhedenschema. Daarin staan de belangrijkste (nood)bevoegdheden en verplichtingen, met verwijzingen naar de internationale en nationale wet- en regelgeving. Het NIPV houdt samen met de RCE deze bestuurlijke netwerkkaart voor cultureel erfgoed actueel.

De rol van de RCE

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, onderdeel van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, is een kennisinstituut voor het beheer en behoud van cultureel erfgoed. De RCE voert wet- en regelgeving en erfgoedbeleid uit die het ministerie en de dienst samen maken. Ook ontwikkelt de RCE praktisch toepasbare kennis en geeft het advies over rijksmonumenten, landschap en leefomgeving, archeologie en roerend erfgoed.

Informatie delen

Op het onderwerp 'Veilig en weerbaar erfgoed' ondersteunt de RCE eigenaren en beheerders van cultureel erfgoed met informatie over wat te doen voor, tijdens en na calamiteiten en crises.

De RCE-specialisten op dit onderwerp werken samen met erfgoedbeheerders, maar ook met de hulpdiensten zoals brandweer, politie, met defensie en met gemeenten en overkoepelende erfgoedorganisaties. Het doel is om deze partijen bewust(er) te maken van risico's en dreigingen voor het erfgoed. En om aandacht te vragen voor de juiste bescherming ervan. De RCE organiseert daarvoor symposia en studiedagen, bouwt netwerken op en biedt via website en kennisbank informatie aan.

Incidententeam rijksmonumenten

De RCE heeft een Incidententeam rijksmonumenten dat in actie komt wanneer door een calamiteit schade aan een rijksmonument is ontstaan. Bijvoorbeeld door brand of storm. Het team adviseert de eigenaar van het beschadigde rijksmonument en het bevoegd gezag (de gemeente) over te nemen maatregelen om vervolgschade aan een gebouw te voorkomen. Maar ook over hoe om te gaan met de resterende monumentale elementen en eventuele herbouw.

Point of contact voor de veiligheidsregio's

Samen met de provinciale Erfgoedhuizen en Steunpunten Cultureel Erfgoed[2] werkt de RCE aan een netwerkstructuur van personen werkzaam in de erfgoedsector die fungeren als contactpunten voor de veiligheidsregio's. Deze Points of Contact (PoC) zijn het aanspreekpunt voor de veiligheidsregio's, vooral voor de netwerkmanager van die regio. Omdat één persoon niet alle erfgoeddomeinen in een regio kan afdekken, bestaat de PoC uit een klein team dat de verschillende erfgoeddomeinen vertegenwoordigt.

RCE-Crisisposter

De RCE-Crisisposter bevat informatie over te nemen acties in de verschillende schakels van de veiligheidsketen. Er staan ook tips op voor zowel de erfgoedbeheerders als hulpdiensten om tot een goede samenwerking te komen. Het gaat over informatie delen en contact onderhouden.

Illustratie uit de Crisisposter 'Crisisbewust worden-zijn-doen in 5 stappen'.

[2] Provinciale Erfgoedhuizen en Steunpunten Cultureel erfgoed zijn in (bijna) elke provincie te vinden. Stichting OPEN is het gezamenlijke platform waarin deze organisaties samenwerken. De erfgoedhuizen ondersteunen en adviseren de erfgoedsector en de steunpunten ondersteunen gemeenten bij het behoud en de duurzame ontwikkeling van gebouwde, groene en archeologische monumenten en cultuurlandschappen.

Erfgoedatlas

De grote hoeveelheid aan kaartinformatie waarover de RCE beschikt, is op één plek te vinden, namelijk in de interactieve Erfgoedatlas. Deze bevat veel data over cultureel erfgoed, onder meer de locaties, de verschillende typen beschermd en onbeschermd erfgoed, maar ook contextuele informatie zoals luchtfoto's, kadastrale gegevens en ruimtelijke plannen. Tevens staan er diverse administratieve grenzen in, zoals die van gemeenten en de veiligheidsregio's. De gebruiker kan al die kaartenlagen combineren.

In de Erfgoedatlas is een link gemaakt naar het Rijksmonumentenregister dat de RCE beheert. Dat bevat gegevens van de ruim 63.000 gebouwde en archeologische rijksmonumenten in Nederland. Bij ieder rijksmonument staat een omschrijving.

In de atlas staan geen gemeentelijke en provinciale monumenten. De gemeenten en provincies beheren die informatie, al verschilt de manier waarop deze vervolgens wordt aangeboden.

De atlas laat ook bezoeklocaties van musea en archiefinstellingen zien. Veel instellingen hebben naast het gebouw waar bezoekers komen voor de collectie en archiefstukken, ook externe opslaglocaties. Deze depots zijn vaak alleen bekend bij de instellingen zelf en staan niet in de atlas. Er staan ook geen gegevens in over hun collecties en archiefstukken. Die informatie wordt door hen zelf bewaard en beheerd. Het is aan de desbetreffende instelling om die gegevens wel of niet te delen met bijvoorbeeld de veiligheidsregio of hulpdiensten.

Ten slotte is in de Erfgoedatlas ook een link opgenomen naar de website van UNESCO met informatie over het Nederlandse werelderfgoed.

Meer informatie

Hieronder een lijst met bronnen en organisaties die in deze brochure voorkomen.

NIPV Geocatalogus DATA4OOV
kaart.geo4oov.nl/geo-beheer/app/catalogue/server

NIPV Bestuurlijke Netwerkkaart 28 Cultureel erfgoed
nipv.nl/wp-content/uploads/2025/04/202504-NIPV-BNK28-Cultureel-erfgoed.pdf

Erfgoedwet
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/e/erfgoedwet

Archiefwet
rijksoverheid.nl/onderwerpen/archieven/archieven-van-de-overheid

Omgevingswet en cultureel erfgoed
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/o/omgevingswet

Rijkscollectie en cultuurgoederen van de staat
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/c/collecties-in-nederland/de-rijkscollectie

Geïnspecteerde museale beheerders rijkscollectie en andere collecties
inspectie-oe.nl/toezichtvelden/collecties/geinspec¬teerde-instellingen

Museumregister
museumregisternederland.nl/register-bekijken

RCE Rijksmonumentenregister
monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/

RCE Erfgoedatlas
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/b/bronnen-en-kaarten/overzicht/erfgoedatlas

RCE Veilig en weerbaar erfgoed
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/v/veilig-erfgoed

RCE Crisisposter ‘Crisisbewust worden-doen-zijn in 5 stappen’
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/v/veilig-erfgoed/calamiteit-voor-tijdens-na/crisisbewust-in-5-stappen

RCE Erfgoed, water en klimaat
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/w/water-en-klimaat

RCE Kennisbank, thema Brand
kennis.cultureelerfgoed.nl/index.php/Thema/Brand

RCE Incidententeam
cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/v/veilig-erfgoed/rce-incidententeam

RCE Erfgoedmonitor en geregistreerde incidenten gebouwd erfgoed
erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/mosaic/dashboard/incidenten-gebouwd-erfgoed

Stichting OPEN: Erfgoedhuizen en Steunpunten Cultureel Erfgoed
openerfgoed.nl/over-stichting-open/netwerksteunpunten.nl/

Overal in Nederland is cultureel erfgoed te vinden: op het platteland, in historische binnensteden, in musea, archiefinstellingen en bibliotheken, en zelfs in de bodem en onder water. De veiligheid van cultureel erfgoed is een van de vitale belangen voor de veiligheidsregio's.

Omdat cultureel erfgoed niet voor iedereen bekend terrein is, heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed deze brochure ontwikkeld. Deze helpt medewerkers van veiligheidsregio's om erfgoed op een goed geïnformeerde manier mee te nemen in de risico-inventarisatie en -analyse en in het uiteindelijke regionale risicobeeld.

Met kennis en advies geeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de toekomst een verleden.